

Sygn. akt V CZ 53/17

POSTANOWIENIE

Dnia 31 sierpnia 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Strzelczyk (przewodniczący)

SSN Józef Frąckowiak

SSN Paweł Grzegorzczak (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa E. G.

przeciwko R. C.

o stwierdzenie nieważności umowy,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym

w Izbie Cywilnej w dniu 31 sierpnia 2017 r.,

zażalenia pozwanego na wyrok Sądu Okręgowego w Ś.

z dnia 9 lutego 2017 r.,

uchyla zaskarżony wyrok, pozostawiając rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zażaleniowego w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 25 sierpnia 2016 r. Sąd Rejonowy w Ś. oddalił powództwo E.G. przeciwko R. C. o stwierdzenie nieważności umowy i obciążył powódkę kosztami procesu. Sąd uznał, że zawarta w dniu 30 maja 2006 r. umowa pożyczki z przewłaszczeniem nieruchomości na zabezpieczenie nie narusza bezwzględnie obowiązujących przepisów prawa i nie jest sprzeczna z zasadami współżycia społecznego.

Na skutek apelacji pozwanej, Sąd Okręgowy , wyrokiem z dnia 9 lutego 2017 r., uchylił wyrok i przekazał sprawę Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania. Sąd ocenił, że w uzasadnieniu wygłoszonym na podstawie art. 328 § 1¹ k.p.c. Sąd pierwszej instancji oczywiście nieprawidłowo ustalił stan faktyczny, przytaczając niepotrzebnie niemal całą treść pozwu, odpowiedzi na pozew oraz dokumentów, a także cytując zeznania stron i świadków złożone w innych postępowaniach, traktując je jako równoprawny dowód w sprawie, co naruszyło zasadę bezpośredniości. Stwierdził także, że w uzasadnieniu nie wyjaśniono należycie podstawy prawnej rozstrzygnięcia, a rozważania prawne Sądu Rejonowego są we fragmentach sprzeczne.

Oceniając umowę zawartą między stronami Sąd Okręgowy uznał, że umowa pożyczki, uwzględniając jej oprocentowanie, *per se* nie narusza przepisów ustawy ani nie koliduje z zasadami współżycia społecznego. Zasadnicze wątpliwości budzą natomiast postanowienia umowy dotyczące przewłaszczenia nieruchomości na zabezpieczenie. Brak zasadniczych ustaleń Sądu Rejonowego w zakresie wartości nieruchomości będącej przedmiotem zabezpieczenia i wysokości faktycznego zadłużenia powódki wobec banku, który udzielił jej kredytu, które to zadłużenie obciążało przewłaszczoną nieruchomość, uniemożliwia jednak ocenę, czy umowa przewłaszczenia nie jest sprzeczna z zasadami współżycia społecznego. Brak tych ustaleń w kontekście żądania pozwu i podstawy prawnej roszczenia, świadczył zdaniem Sądu Okręgowego o nierozpoznaniu istoty sprawy i pociągał za sobą potrzebę uzupełnienia postępowania dowodowego.

Wyrok Sądu Okręgowego zaskarżyła zażaleniem strona pozwana, zarzucając, że Sąd pierwszej instancji, wbrew twierdzeniom Sądu Okręgowego, rozpoznał istotę sprawy. Ponadto, skoro Sąd drugiej instancji wskazał tylko na konieczność uzupełnienia postępowania dowodowego, a nie przeprowadzenia go w całości, brakowało podstaw do wydania wyroku kasatoryjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398 § 4 k.p.c., poza przypadkiem stwierdzenia nieważności postępowania oraz podstawy odrzucenia pozwu, względnie umorzenia postępowania, sąd drugiej instancji może uchylić zaskarżony wyrok i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania tylko w razie nierozpoznania przez sąd pierwszej instancji istoty sprawy albo gdy wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości.

Do nierozpoznania istoty sprawy dochodzi wtedy, gdy sąd pierwszej instancji nie zbada materialnej podstawy żądania lub merytorycznych zarzutów strony, wychodząc z błędnego założenia, że istnieje przesłanka unicestwiająca roszczenie albo przesłanka wykluczająca jego skuteczne dochodzenie, przykładowo doszło do przedawnienia roszczenia (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 9 stycznia 1936 r., C 1839/36, Zb. Orz. 1936, poz. 315 i z dnia 23 września 1998 r., II CKN 897/97, OSNC 1999, nr 1, poz. 22 oraz postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2013 r., IV CZ 170/12, niepubl., i z dnia 14 lutego 2013 r., II CZ 188/12, niepubl.).

W niniejszej sprawie Sąd pierwszej instancji orzekł o żądaniu pozwu, dokonując określonych ustaleń faktycznych i oceniając je w świetle uznanych za właściwe przepisów prawa materialnego. Odnosił się tym samym do istoty sprawy, niezależnie od techniki sporządzenia uzasadnienia, której krytyczną ocenę dokonaną przez Sąd Okręgowy należało podzielić. Na stanowisko to nie mogły mieć wpływu wytknięte przez Sąd Okręgowy luki w ustaleniach faktycznych, mając na względzie, że zaniechanie poczynienia określonych ustaleń faktycznych nie jest równoznaczne z nierozpoznaniem istoty sprawy. Według przyjętego w kodeksie postępowania cywilnego modelu apelacji pełnej, postępowanie przed sądem drugiej instancji ma charakter merytoryczny i jest kontynuacją postępowania

pierwszoinstancyjnego (art. 382 k.p.c.) (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2008 r., III CZP 49/07, OSNC 2008 r., nr 6, poz. 55). Nic zatem nie stało na przeszkodzie, aby w postępowaniu tym zostały dokonane wszelkie konieczne w ocenie Sądu drugiej instancji ustalenia faktyczne.

W okolicznościach sprawy, jak wynika wprost z uzasadnienia zaskarżonego wyroku, nie zachodziła także potrzeba przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości, lecz jedynie jego uzupełnienia w zakresie wskazanych przez Sąd Okręgowy okoliczności. Konieczność uzupełnienia postępowania dowodowego, nawet w znacznej części, nie stanowi natomiast podstawy do wydania wyroku kasatoryjnego (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 28 listopada 2014 r., I CZ 75/14, niepubl., z dnia 20 lutego 2015 r., V CZ 112/14, niepubl., z dnia 15 kwietnia 2015 r., IV CZ 6/15, niepubl., i z dnia 13 października 2016 r., II UZ 40/16, niepubl.).

Z tych względów, na podstawie art. 398¹⁵ § 1 w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

kc

jw